

DigiPravZaMlade

AVTORSKE PRAVICE

Prepoznavaj kdaj so kršene tvoje avtorske pravice

Avtorsko pravo

Avtorsko pravo ureja ustvarjanje in uporabo avtorskih del ter pravice, ki pri tem nastanejo.

Avtor

Avtor si vedno fizična oseba - torej človek, ne glede na starost ali poslovno sposobnost. Če delo ustvariš skupaj z drugimi, gre lahko za skupno delo ali pa za združitev več del v eno.

Avtorsko delo

Avtorsko delo je vsako tvoje izvirno ustvarjeno delo s področja književnosti, znanosti ali umetnosti. To so na primer besedila, govori, pesmi, glasba, gledališke predstave, fotografije, filmi, slike, stavbe in podobno.

Avtorska pravica

Avtorska pravica je tvoj pečat na ustvarjalnem delu. Nastane samodejno, ko nekaj ustvariš, brez prijav ali postopkov. Traja vse tvoje življenje in še 70 let po tvoji smrti. Nato delo postane javno in ga lahko uporabljajo tudi drugi, ob določeni pravilih. Daje ti pravico, da si priznan kot avtor, da odločaš o uporabi svojega dela in da z njim tudi zaslužiš.

Avtorska pravica in lastninska pravica

Če prodaš fotografijo ali drugo delo, to še ne pomeni, da izgubiš avtorske pravice. Te so ločene od lastništva. Nekaterih pravic sploh ni mogoče prenesti na druge, nekatere pa se lahko dedujejo, vendar ne vse (pravico skesanja).

Varstvo in uveljavljanje pravic

Če meniš, da so tvoje avtorske pravice kršene, se lahko obrneš na različne organe. Na civilnem sodišču lahko zahtevaš prenehanje kršitve, prepoved nadaljnjih kršitev, odškodnino ali druge ukrepe. Kršitve se lahko obravnavajo kot prekrški, ki jih obravnava tržna inšpekcija, ali kazniva dejanja, ki jih preganjata policija ali tožilstvo. Pomaga ti lahko tudi Urad za intelektualno lastnino ali kolektivne organizacije, sindikati in združenja.

Kaj je spletno piratstvo?

Spletno piratstvo pomeni uporabo ali deljenje vsebin brez dovoljenja avtorja.

Primeri:

- gledanje filmov na nelegalnih straneh,
- brezplačni športni prenosi,
- nelegalni IPTV,
- prenos glasbe brez licence.

Zakaj je piratstvo problem?

- zmanjšuje prihodke ustvarjalcev,
- škoduje filmski in glasbeni industriji,
- povečuje tveganje za viruse in krajo podatkov.

Najpogostejše oblike piratstva:

Streaming

Gledanje vsebin prek nelegalnih strani.

Ripping

Pretvarjanje videov v MP3 ali druge datoteke.

IPTV piratstvo

Nezakoniti televizijski prenosi prek interneta.

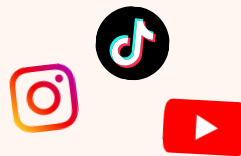
Ali veš?

Največ piratstva v EU predstavljajo televizijske vsebine in športni prenosi.

Kaj je Content ID?

Vsak dan uporabniki nalagajo ogromno vsebin na:

- YouTube,
- TikTok,
- Instagram,
- Spotify.

Zato platforme uporabljajo posebne sisteme za zaščito avtorskih pravic.

Content ID je sistem na YouTubeu, ki samodejno preverja videoposnetke.

Če zazna zaščiteno glasbo ali video, lahko:

- blokira video,
- odstrani zvok,
- doda oglase,
- nakaže zaslužek avtorju.

Kaj lahko uporabljaš?

Dovoljeno:

- ✓ citiranje
- ✓ parodija
- ✓ kritika
- ✓ uporaba za pouk ali raziskovanje

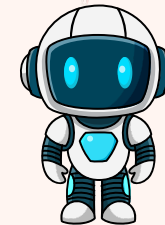
Ni dovoljeno:

- ✗ nalaganje filmov brez dovoljenja
- ✗ kopiranje glasbe
- ✗ uporaba vsebin za zaslužek brez licence
- ✗ kraja videov ali fotografij

Umetna inteligena in avtorske pravice

Umetna inteligena danes ustvarja:

- slike,
- glasbo,
- videe,
- besedila.

To odpira nova vprašanja:

- Kdo je avtor AI vsebine?
- Kdo zasluži denar?
- Ali je AI delo zaščiteno?

Streaming in ustvarjalci

Danes večina glasbe deluje prek streaminga (Spotify, YouTube Music ...).

Ustvarjalci dobijo plačilo glede na število predvajanj.

Ali veš?

Izvajalec za eno predvajanje na Spotifyju dobi približno 0,003–0,005 €.

Prihodnost digitalnih vsebin

Nove tehnologije AI, NFT in blockchain spreminjajo način ustvarjanja in lastništva digitalnih vsebin.

Pravila se še razvijajo, zato bo digitalna pismenost vedno pomembnejša.